

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.”

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

După sinod.

I.

S'a încheiat sesiunea anului 1897, a sinodului eparchial aradan, și a trecut în domeniul istoriei; și negreșit datorință avem, să reprivim asupra lucrărilor acestui sinod; ca din modul, cum și-a rezolvit problema, să-ne inspirăm pentru o mai rodnică viață și activitate încât pentru viitoriū.

Trei au fost cu deosebire momentele, între altele multe, cari au preocupat și au captivat cu deosebire atențiunea și activitatea sinodului nostru, și anume: ameliorarea dotațiunii preoțimii și protopresviterilor, b) ameliorarea dotațiunii învățătorilor noștri, și c) stadiul, în carele se găsește sântul de pietate creștinăscă al credincioșilor și alipirea cătră biserica noastră națională.

Revenim astăzi asupra acestor cestiuni, ca să-ne dăm sémă despre ceea ce s'a lucrat în sinod, și cu deosebire ca să contribuim a veni în ajutoriu întru executarea dispusēțiunilor luate de sinod.

Cu privire la dotațiunea preoțimii, și respective la rebonificarea preoțimei din incidentul perderilor, la cari a fost espusă preoțimea prin introducerea legilor politice-bisericesci s'a făcut adecă în sesiunea trecută a sinodului eparchial aradan o propunere, ca după modelul fondului eparchial al preoțimii din diecesă, să-se înființeze în fie-care comună bisericescă din eparchiă câte un fond preoțesc, din ale cărui venite să-se concurgă la ameliorarea dotațiunii preoțimii. Ideia de ameliorare era generală și binevenită, pentru că neapărat biserică ierarchică fiind biserica noastră, viitoriul acestei biserici depinde în mare parte și dela mijlόμεle, de cari dispune preoțimea întru a satisface grelei sale misiuni. S'a dat acéstă pro-

punere din sesiunea sinodală trecută consistorielor spre studiare. Și consistoriul din Arad ținând cont de dezvoltarea istorică a bisericii și de modul, cum biserica noastră a îngrijit de averea bisericească a propus sinodului, ca averea comunelor noastre bisericesci să nu se dismembreze, ci să-se îngrijescă în mod cumulativ, ca și până acum, — deorece scopul averii bisericesci încă din timpul Apostolilor s'a privit, ca din venitul acestei averi să contribuim la susținerea fețelor bisericesci. Acest punct de vedere l'a adoptat sinodul de basă pentru ameliorarea dotațiunii preoțimii. Este lucru în adevăr greu și anevoios realizarea ameliorării dotațiunii preoțimii în direcțiunea propusă de consistoriu și adoptată de sinod; dar dacă alte mijlόμε ne lipsesc, — nu avem încătrău, n'avem ce să-ne facem, și trebuie să-ne punem pre muncă, ca să lucrăm și la realizarea acestei însemnate opere. Mijlocul unic, carele îl-avem pentru realizarea acestei opere însemnate este sântul de dărniciă al credincioșilor; și dacă contribuiriile mici și mari, ce le fac credincioșii pre seama sfinței biserici le vom administra bine, — negreșit averea comunelor noastre va spori, precum cu o bună chivernisire neapărat trebuie să sporescă, atunci sperăm, că în enrënd vom ajunge timpul, ca să putem lua o parte din venitul acestei averi pentru ameliorarea dotațiunii preoțimii.

Cu adeverat, că dacă în timpuri mai bune, când adecă poporul nostru se gasea în mai bune condițiuni materiale, se lucra mai cu deadinsul în acéstă direcțiune, astăzi am fi potut să-ne găsim departe; și cutezăm a afirma, că astăzi am poté dispune în fie-care comună, de câte un capital bisericesc, din carele o parte fără de nici o scădere, și fără nici

un arunc s'ar poté întrebuița ca ajutoriu la dotațiunea preoțimii.

Dar sê-ne lămurim în acéstă privință prin unele esemple. După o conscripțiã dela anul 1785, preoții nostri gr. orientali români din comitatul Aradului au contribuit pentru scopuri de resbel pre sêmațerii sub titlul de „subsidiu maiestatic,” oferite Împêratului și Regelui de atunci Francisc Ântâi cu suma de 43,000 florini de argint. Dacă acêsta sumã s'ar fi capitalisat, și s'ar fi destinat pentru dotarea preoțimii, astãdi ar da un venit de un milion de florini, din carele s'ar poté acoperi tôte trebuițele nôstre culturale.

Dar ca sê nu ni-se obiecteze, cã am mers prê departe, ne vom întôrce la timpul de înainte cu 20, 30 de ani, timp, pre carele l'am ajuns mulți dintre cei cari mai suntem astãdi în viêtã. Ne aducem aminte, cã pre atunci s'au zidit multe bisericii frumoșe și multe școle astfeliu, cã sê esarenda spre acest scop câte o micã parte din islazele, cari pre atunci mai tôte erau încă neîmpãrțite. Erau pre atunci timpurile și împrejurãrile mai favoraabile spre astfeliu de scopuri, și anume: spre scopul de a asigura dotațiunea preoțimii pentru timpurile grele în cari ne gãsım astãdi. Nu este bine, cã nu s'a făcut atunci ceea ce s'ar fi potut în acéstã direcțiune; și de aceea ori cât ar fi de grele împrejurãrile de astãdi, de lipsã este, sê luãm noi, generațiunea de astãdi acéstã sarcinã, cu atât mai vêrtos, cã credem și nu ne indoim, cã avênd cãtrã causã bunãvoința trebuiçiosã, lucrul acesta de sigur ne va succede.

Sinodul eparchial aradan.

(Fine)

Sedinta VIII.

S'a ținut în 25 Aprilie la ôrele 9 a. m. Președinte: Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan Ioan Mețianu. Notariu: Dr. Ioan Trailescu.

Presidiul presintă declarațiunea deputatului sinodal preoțesc, a archimandritului Iosif Goldiș, ales în cercul preoțesc al Orãșii mari, în carea abdice de mandatul sêu. Abdicerea se ia la cunoșcință, avênd a-se dispune alegere nouã.

La ordinea țilei urmeazã raportul comisiei școlare, asupra raportului senatului școlar dela consistoriul școlar din Arad. Cetindu-sê acest raport în general Sinodul îl ia la cunoșcință, êr în special Sinodul a luat urmãtôrele decisiuni:

Cu privire la arêtarea consistoriului, din care sê vede, cã a satisfãcut însãrcinãrii sinodali referitôre la censurarea cãrților didactice pentru școlele

elementare, precum și cã a subșternut la Inaltul Ministeriu pentru aprobare statutele reuniunii învățătoreșci din Arad, și cã statutele reuniunii învățătorilor din părțile banatice sunt în lucrare — Sinodul ia la cunoșcință pașii întreprinși de consistoriu cu inviațiunea, ca consistoriul eparchial din Arad, sã promoveze lucrarea și pentru statutele reuniunii învățătorilor din părțile banatice.

Raportul consistorial în carele sê espune procedura privitôre la ameliorarea salarelor învățătoreșci și a quinquenalelor de 50 fl. pentru învățătorii cualificați și aplicați definitiv — comisiunea propune și Sinodul decide, cã acoperirea quinquenalelor, cari sê vor recere în anul viitoriu, consistoriul s'ô efeituiascã apelând la sacrificiul material din partea parochielor. În casuri de extremã necesitate, sã recurgã însă și la alte mijlôce bănești, cari îi vor sta la dispozițiune, êr referitor la prestarea regulatã a salarelor învățătorești consistoriul sã persevereze întru realizarea cât mai exactã și generalã a concludului sinodal din a. tr. Nr-ul 63.

Raportul consistorinlui din Arad, în carele sê aratã, cã în Septembrie 1896, s'a deschis alumneul nou pentru 53 de preparanți cu taxã de 6 fl. la lunã — Sinodul îl ia la cunoșcință cu plăcere ca o mësura, care promite remediul față de lipsa de învățători simțită pretutindenea.

Sinodul ia la cunoșcință raportul consistorial în carele sê espune, cã în anul 1896 au depus cu succes examenul de cualificațiune învățătoreșcã 49 preparanți absoluți, cã în cele 4 cursuri a-le institutului preparandial din Arad sunt în a. scol. c. 132 de elevi. În cursul de pregătire preparandial 34, și în școla elementarã de model 52 elevi, cã în alumneul vechi diecesan sunt provêduți cu locuință și vipt gratuit 64 elevi, și cã în școla superiôrã de fetițe din Arad sunt 44 eleve, dintre cari 20 sê pregãtesc pentru cariera învățătoreșcã. Mai departe ia Sinodul la cunoșcință, cã în școlele streine de feliurite categorii din Arad sunt înscriși 391 tineri gr. or. români. La cele din Timișôra 267. La cele din Lipova 206. În Seghedin 30. În Macãu 14. În Szentes 5, în Bichiș 5, în Ciaba 10. La cele din Giula magiarã 14. La gimnasiul din Szarvas 12. În mănãstirea de cãlugërite din B.-Comloș 7 fetițe, cari toți primesc instrucțiune din religiune și cant, și în parte și din limba romãnã.

Raportul consistorial, cã pe teritoriul consistoriului din Arad sunt 422 de școle, adecã de an s'au înmulțit cu 9, cã numêrul elevilor obligați la școlã cuotidianã au fost în a. tr. 36,038, dintre cari 18,985 au fost prezenți la examene; cã la școla de repetițiune au fost în decursul a. tr. obligați 15776 elevi, cã fregvențațiunea școlarã în a. tr. au fost la bărbați în calcul mediu 65 percente, êr la femei 60, sê ia la cunoșcință, avisându-sê consistoriul din Arad sã stãruiascã permament prin

organele sale subalterne pentru ameliorarea frecvențaiunei școlare.

Cât pentru școla de repetițiune se primește propunerea deputatului Dr. I. Trailescu, ca examenele cu elevii dela școla de repetițiune, să se țină separat de examenele cu elevii dela școla cuotidiană, și adecă primăvara înainte de ce se începe lucrul câmpului.

Cu privire la raportul senatului școlar dela consistoriul din Oradea-mare, să ia la cunoșcință, că pe teritoriul acelu consistoriu obligați la școla cuotidiană, au fost 20328 elevi, ér prezenți la examene 7746; ér la școla de repetițiune au fost obligați 7944, dintre care au fost prezenți la examene 313. Mai departe, că la gimnasiul r.-cat. din Oradea-mare au frecventat prelegerile 28 elevi de confesiunea noastră. La celelalte școle din Orade 83. La gimnasiul din Beiuș 134. La școlele normale din Beiuș 27. In Salonta 62; in Dobrețin 11, cari toți au fost instruați in religiune — la propunerea comisiunei să ia la cunoșcință cu adausul, că conclusele aduse de Sinod la raportul Consistoriului din Arad, au să servescă in casuri analóge drept cinosură și consistoriului din Oradea-mare.

Tot in acéstă ședință Sinodul votează un ajutor de 100 fl. pentru susținerea școlei din Ceica.

Ședința IX.

S'a ținut la 25 Aprilie 1897 la órele 4 p. m. Președinte Prea Sântia Sa Domnul Episcop Ioan Mețianu. Notariu: Dr. Teodor Popescu.

La ordinea ȃilei raportul comisiunei speciale, care prin raportul ei Emanuil Ungurianu, raportează asupra cererei comunei bisericesti Arad, că diecesa să cedeze o parte din intravilanul pe care este zidită biserica catedrală, ca să zidescă acolo 2 sale de învățământ. Acéstă cerere la propunerea comisiunei se transpune consistoriului din Arad cu invtațiunea, ca la proxima sesiune sinodală asupra cererii de sub întrebare se subșternă Sinodului o cerere motivată. Tot asemenea se transpune consistoriului și cererea comunei bisericesti din Arad pentru rescumpărarea unei părți din casa de arëndă diecesană situată deadrépta bisericei catedrale.

Cu privire la propunerea consistoriu'ui, de a se face unele modificări in regulamentul pentru administrarea fondurilor diecesane la acordarea de împrumuturi ipotecare, Sinodul decide a se acorda împrumuturi și până la valórea de jumătate a ipotecii oferite. Tot deodată la propunerea deputatului Petru Truța se avisează consistoriul, ca să studieze regulamentul pentru administrarea fondurilor diecesane, și la proxima sesiune sinodală să substearnă propuneri pentru modificarea paragrafelor, la cari ar afla lipsă modificare, in urma împrejurărilor schimbate de astăzi.

Cu privire la rugarea preoților Ioan Nicula și

Nicolau Popescu din Halmagel, de a-se cumpăra pe sama fondurilor diecesane un pământ dominal din aceea comună — Sinodul transpune rugarea consistoriului din Arad, cu invtațiunea, ca încât ar afla rentabilă pentru fonduri cumpărarea s'o efeptuiască.

La ordinea ȃilei se pune raportul comisiunei petiționare, carea prin raportorul ei Dr. George Popescu propune și — Sinodul transpune mai multe rugări intrate la Sinod, consistoriilor din Arad și Oradea-mare pentru rezolvire competentă.

După acésta se pune la ordinea ȃilei raportul consistoriului din Oradea-mare ca senat epitropesc, și Sinodul la propunerea comisiunei epitropești, făcută prin raportorul Dr. Florian Duma, ia in general și in special raportul consistoriului la cunoșcință.

Comisiunea organizătoare prin raportorul ei Nicolau Zigre cu privire la proiectul de regulament despre administrarea afacerilor epitropești in Metropolie, trimis de consistoriul metropolitan propune și — Sinodul enunță de nou necesitatea de a se regula prin congres principiile generale relative la referințele epitropești din întréga Metropolia, dar fără alterarea autonomiei eparchielor, de a-și regula in special afacerile lor interne. In ceea ce privește regulamentul trimis de consistoriul metropolitan și respective de congres, Sinodul aviséză consistoriul din Arad, a-și face observările ce va afla de lipsă.

Cu privire la contractul incheiat cu societatea „franco-ungară“ pentru asigurarea edificiilor bisericesti și școlare din diecesă — Sinodul decide a se abȃice contractul și consistoriul se însărcinéză ca in proxima sesiune sinodală să facă o propunere asupra modului cum ar fi să se asigureze edificiile bisericesti-școlare pe viitoriu.

Ședința X.

S'a ținut in 26 Aprilie 1897. Președinte Prea Sântia Domnul Episcop diecesan Ioan Mețianu.

Notariu: Dr. Nestor Opreanu.

Inainte d'a trece la ordinea ȃilei deputatul Teodor Ceontea face întrebarea, că din ce causă nu se raportează despre fundațiunea „Zsiga“ iană in raportul consistoriului din Oradea-mare? La acéstă întrebare Presidiul răspunde, că fundațiunea „Zsiga“ iană fiind pusă sub administrarea unui comitet fundacional și sub controla Consistoriului din Arad — acel comitet și-a prezentat raȃiociniile pe mai mulți ani deodată și censurându-se, s'au aflat in ordine, însă din cauza morbului referentului dela senatul epitropesc, s'au expedit numai in ȃilele din urmă.

Deputatul George Ardelean adresează cătră Presidiu o interpelare in afecerea inființării unei episcopii in Timișóra. La acésta interpelare răspunde secretariul Consistorial Ioan Lengeru, căruia s'a concredut cauza spre studiare, că fiind însărcinat densusul din partea Consistoriului cu studierea și referarea pe basa conclusui sinodal n-rul 59 din 1895 — densusul in parte a și satisfăcut însărcinării, a

adunat datele necesare, dar consistoriul n'a aflat acele date suficiente, și l-a însărcinat de nou cu continuarea lucrărilor, cari și sunt în curgere. Interpelantele se declară mulțumit cu răspunsul, și Sinodul avisează Consistoriul, ca la proxima sesiune sinodală să substearnă Sinodului o propunere concretă în această privință.

Deputatul Paul Rotariu adresează către Presidiu următoarea interpelare :

Rog pe Prea Sântia Sa Domnului Episcop ca cap al diecesei să binevoiască a descoperi Sinodului :

a) dacă domnul vicariu episcopesc Iosif Goldiș a obținut ori ba preventiv ori posterior alegerii sale de deputat dietal permisiunea sau învoirea Prea Sântiei Vostre, ca dânsul în calitate de vicariu președinte consistorial în activitate, să pôtă fi în acelaș timp și deputat la dietă ?

b) Ilustritatea Sa Domnul Episcop diecesan să binevoiască a descoperi Sinodului, părerea Ilustrității Sale, dacă împrejurările în cari se află diecesa anume : afacerile consistoriului oradan permit ori ba și dacă oficiul de vicariu-președinte consistorial suferă ori ba scăderi administrative bisericești prin faptul, că domnul Iosif Goldiș în calitate de vicariu este silit a petrece timp îndelungat în permanență în capitala țării, respective la ședințele dietale ?

Prea Sântia Sa dă următorul răspuns :

ad a) Domnul vicariu episcopesc Iosif Goldiș nu a obținut consensul meu la misiunea de deputat dietal, pentru-că nu la cerut nici preventiv, nici posterior.

ad b) Cestiunea de incompatibilitate a părintelui vicariu episcopesc cu mandatul de deputat dietal, fiind încă pendentă la Prea Veneratul consistoriu metropolitan, eventual la Prea Sfințitul Sinod episcopesc, asupra ei nu aflu de bine a mă pronunța, ca să nu preocup lăudatele locuri mai înalte. De asemenea nu mă pot pronunța nici asupra eventualelor scăderi în administrațiune ce ar obveni din absența părintelui vicariu dela postul său ; căci neprevădând că voi fi interelat, nu mi-am procurat informațiunile necesari.

Interpelantele ia răspunsul presidial la cunoștință, și la propunerea dânsului, Sinodul se adresează către Prea Venerabilul consistoriu metropolitan și către Prea Sfințitul Sinod episcopesc cu rugarea : să binevoiască a rezolvi această cauză cât de curând în cercul său de competență și a aduce și acestui Sinod la cunoștință rezoluțiunea sa la proxima sesiune sinodală.

La propunerea Prea Sântiei Sale de a se înființa în Beiuș un alumneu confesional pentru studenții gr. or., cari studiază la gimnasiul gr. cat. de acolo — Sinodul ia următorul conclud :

a) Consistoriul din Oradea-mare se însărcinează a întreprinde toți pașii necesari pentru înființarea acelui alumneu imbinându-l cu fundațiunea „Zsiga“ din Beiuș, ér spre acest scop, punându-se în coatin-

gere ca comitetul de administrațiune al acelei fundațiuni, având a raporta despre rezultat la proxima sesiune sinodală.

b) Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan este rugat a întreprinde spre acest scop o colectă, și despre cele întreprinse să binevoiască a raporta la proxima sesiune sinodală.

Cu privire la cererea protopresbiterilor de a fi rebonificați cu o sumă mai corespunzătoare stării și poziții ce o ocupă, Sinodul constată necesitatea regulării definitive a dotațiunii protopresbiterilor de pe ambele teritorii și avisază consistoriul din Arad, ca la sesiunea proxima sinodală să substearnă o propunere concretă în această cestiune ; ér până la regularea acestei afaceri, acordază protopresbiterilor, drept rebonificare pentru pierderile ședulari și pentru inspectiunea școlară, câte 500 fl. la an.

Să pune la ordinea zilei alegerea unui asesor în senatul bisericesc dela consistoriul din Arad și restaurarea membrilor consistoriului pentru noul period de 3 ani. Resultatul alegerii este următorul :

Asesor onorar la senatul bisericesc din Arad se alege Paul Miulescu. In senatul școlar dela consistoriul din Arad se alege asesor referinte Dr. George Popa ér asesori onorari din cler : Iosif Grădinariu, Dr. Ioan Trailescu și Dimitrie Marcu ; dintre mireni Vicențiu Babeș, Pavel Rotariu, George Ardeleanu, Iuon Lengeru și Conatautin Crețiu. In senatul episcopesc dela consistoriul din Arad asesor referinte : Dimitrie Antonescu ; ér asesori onorari din cler : Iosif Bejan, Ioan Petran și Dionisiu Popovici ; dintre mireni : Ioan Moldovan, Dr. Nicolae Oncu, Petru Truța, Georgiu Feier și Georgiu Purcariu.

In senatul școlar dela Oradea-mare asesori onorari : Vasiliu Papp, Nestor Porumb, Georgiu Murarescu, Teodor Lazar, Dr. Atanasiu Marienescu, Nicolae Zigre, Dr. Florian Duma și Teodor Oancea. In senatul episcopesc dela Oradea-mare : Georgiu Papp, Iosif Nagy, Petru Ciuhand, Dimitrie Negreanu, Ioan Ghergan, Paul Fășie, Paul Papp, Nicolae Papp și Paul Gavrilette.

Urmează raportul comisiunii epitropești, carea prin raportorul ei Sava Raicu propune și Sinodul ia la cunoștință în general și în special raportul senatului episcopesc dela consistoriul din Arad.

După acesta se cetesc rațiociniile fondurilor și fundațiilor diecesane, cari la propunerea comisiunii se iau la cunoștință.

După acesta se votează bugetele ambelor consistorii, precum și speșele deputațiilor pentru participarea la sesiunea actuală.

Prea Sântia Sa Domnul Episcop arătând, că agendele Sinodului aviseate la această sesiune sunt eshauriate, și mulțumind mai întâi bunului D-șeu, apoi D-nilor deputați pentru ajutorul, zelul și bunăvoința de cari au fost conduși întru îndeplinirea datorinței față de s-ta biserică, și implorând darul și binecuvântarea Domnului asupra lucrărilor acestui Sinod

și asupra D-nilor deputați, și în fine împărtaşindu-le și binecuvântarea arhierescă, dechiară sesiunea ordinară a Sinodului eparchial aradan pe anul 1897 de închisă.

La aceste cuvinte părintești a-le Prea Sântiei Sale, deputatul Stefan Anton-scu în numele deputaților mulțamește Prea Sântiei Sale, pentru jertfele și ostenele aduse întru înaintarea și prosperarea bisericeii noastre drept-măritore, și închee cu esclamarile Sinodului „să trăiască la mulți ani“ la adresa Prea Sântiei Sale.

Prelegeri din Sintaxa română.

5. Predicatul se pune în pers. I. sau II. numai atunci, când subiectul e pron. pers. Ex.: Plecat-am (= noi) nouă din Vasluiu (Alex.). Creș (= eu) într'un Dumnezeu. Trageți (= voi) hora, mări Curcani! (Alex.). Într'o grădină lâng'o tulpină zării (= eu) o floare ca o lumină (I. Vac.). Dormiți în pace! Auzit-am, Dómnne, taina rinduelii tale.

Une-ori și după pron. relat. se pune pred. în pers. I. sau II. anume, când se referă la subiect de I. sau II. pers.: Tatăl nostru, care ești în cer. Voi, cei-ce stați în nepăsare, să fiți urmașii unui popor atât de brav?

Nota 1. După cuvintele de reverență predicatul se pune în persóna și numărul pronumelor personale corespunzătoare. Ex.: D-ta (= tu) ești om de omenie. Măria-sa (=el) nu este acasă. D-vóstră (= voi) sînteți sănătoși. Dar: D-vóstră (= tu) sînteți prea bun (Veđi și Etim. §. 59. not. 3.).

Nota 2. Capul statului, autoritățile publice și persónele morale se servesc de plur., deși subiectul este sing.: Noi, Francisc Iosif I, Împăratul Austriei și Regele Ungariei, decretăm etc. — Prin acesta convocăm congresul național bisericesc etc. N. N. Mitropolit.

§ 8. Verbul predicatului poate arăta și timpul și modul lucrării. Regulele generale relative la întrebuintarea fie-cărui timp și mod le-am dat în Etimologie (Veđi §. 72—74); de aceea aci ne rēstringem la particularitățile.

1. Presentul indic. în narațiune adese-ori se aplică în locul perf. simplu. Ex.: După nuntă bărbatului din nouă se duc în tréba lor și nurorile rămân iar cu sócra acasă. Baba iarăși le dá de lucru cu măsură și cum vine séra, se culcă după obicei (Cr.). Într'o zi iată că mă întorc acasă dela vinat (Alex.). Ei dorm adânc și pe pămînt mereu troianul creșce (ac.).

Acesta este presentul istoric, prin care povestirea devine mai vióe.

2. Presentul indicativului se mai întrebuintează și în locul viitorului I mai ales, când viitorul și de altcum este arătat prin cutare determ. circ. de timp. Ex.: De-acum ei sînt scăpați (Coșb.). Măne te aștept. De sérá vii la noi?

3. Viitorul une-ori se aplică în locul imperativului: Ex.: Ioane! veți merge la D-l Codreanu și-ți veți spune, că azi nu-l pot însoți (Conf.: mergi și spune).

4. Conjunctivul adese-ori se pune în locul imperativului chiar și acolo, unde acesta are forme deosebite. Ex.: Să nu fură (= nu fura). Să nu veți însoțiți cu cei răi. Să nu credeți, că nime nu scie de faptele vóstre. — Despre conjunctivul cu funcțiune de imperativ veđi și §. 82 din Etim.

5. Imperativul adese-ori exprimă o îndemnare, sfátuire, dorință, rugare. Exemple:

Să facem trei colibă. Dă-ne, Dómnne! Apără-ne, miluesce-ne și ne păzesce pe noi, Dumnezeule, cu darul tău! Feriți-vé de ómenii lingușitori. Să-ți rēsplătéscă Dumnezeu după faptele tale.

De prinderea X. Îndreptați greșalele de concordare din propozițiile următoare: Ioan Ghica a murit. Mărgăritarul sta în fundul mării. Domnițele era foarte veselă. Ómenii lauda pe Dumnezeu pentru atâtea binefaceri. Turtica aceea erau zina munților. Amândoi voinicii se întorse la casele lor. Îndoit fură bucuria omului. Ciórcii lui Grigorie este de lână. Veșmintele mele sînt noi. Apezinii este o sistemă de munți. Perele eópte sînt dulci. Florile este sărbători. Domnia-ta sînteți prea fericiți. Copiul plecă de acasă erii diminéță. Tóte rugările lui n'a fost luată în socotință.

De prinderea XI. Cetiți propozițiile următoare și înlocuiți perfectul simplu și imperf. cu prezentul istoric: Nu trecu multă vreme, și iată că muri și călugărul. Îi îngropă George și pe acesta cu tótă evlavie. Apoi după-ce mai plânse și se mai tângui, se hotări să iasă la lume, eáci nu-i mai plăceau locurile acelea, unde murise muma-sa și părintele său suferese. Apucă și el pe cărarea, ce o vedu mai aproape (Isp.). El vedu o păsărică pe jumătate mórtă; în palmă-i o cuprinsă, la gura lui o purtă și cu o picătură prielnic o adăpă, făr'a înghiți, sármanul, măcar un pic de apă. Re'nvié păsărica înocet din amorțire și'n ceruri se înalță cu o vie ciripire (Alex.). Vijeia crivățul . . . se clătina pămîntul . . . ómenii se isbiau cu ómeni, . . . zalele cu fierul . . . piepturile cu ótelul . . . vitejii cădeau mórti în țarina . . . sängele desfanda pămîntul . . . leșurile*) plutiau pe ruri . . . fumul pușolului se învîrteja în tóte părțile; stigările luptătorilor și clăngăitul paloșelor încrucisându-se, rēsunau cu huete (Bălc.). De-odată însă începură a se deosebi tropote de cai și curind după aceea căți-vă călăteți băteau tare cu paloșele în pórtă. Stoica, om vechiu al casei, deschise oblonul, scóse capul pe o îngustă ferestruie și întrebă: „Cine e?” (Od.).

De prinderea XII. Cetiți propozițiile următoare și spuneți, cum este exprimat, și ce arată imperativul în fie-care din ele: Stați pe-la locuri, boeri! (Od.). Să găsim, Stoico, un mijloc d'a-i pune pe toți de-odată la mână. (id.). Măne să-mi faci carte cătră Barbu (id.). Să trăsesc Măria-ta! (id.). Acum să vedem și vinurile (id.). Fă-ți pomana cu noi (id.). „Să nu stricați pe nimeni,” — strigă el în gura mare (id.). Pe dinșii copii! [id.]. Descalecă mai în grabă [id.]. Fătul mieu, nu te lăsa! [id.]. Dómnne, nu ne pedepsi pe noi după fărădelegile noastre! [C. Negr.]. Azi nu te pot asculta; veți veni mâne. Să nu-ți mai scape din gură astfel de vorbe nebune [C. Negr.]. Erlați-mé, ómeni buni! (id.).

*) leș = cadavru.

Deprinderea XIII. Cetiți bucata x și alegeți dintr'însa: a) prezentul istoric, b) imperativul arătând, ce exprimă (dorință, poruncă, sfătuire, rugare etc.) și prin ce formă [conjunct., viitor sau imperativ] este exprimat.

Recapitulațiune.

(§ 7—8).

Cum se concórdă predicatul cu subiectul? Exemple. Ce este prezentul istoric? Exemple. Când se întrebunțază prezentul în locul viitorului? Exemple. Ce exprimă imperativul? Exemple. Prin ce forme verbale se mai pôte exprima imperativul? Exemple.

Cap V.

Proposițiunile după înțeles.

§. 9. După înțeles proposițiunile se impart în:

1. Expositive: Lupul urlă. Tóte trec. Un om își face cruce și în codrul despătrunde (Alex.).

2. Interogative: Cine ești tu? Până când ani blăstemului? Cînetrece Olțul mare? Ce faci? Cum te mai simți? După propos. interogative se pune semnul întrebării.

3. Optative: Aș vrea să sbor și rana din piept nu mă lasă (Alex.). Armânca și n'arece.

4. Imperative: Trageți hora, mări voi nicii! (Alex.). Du-tela școlă. Cînstesce pe părinții tăi.

5. Exclamative: Meștere Manole, zidul rău mă strînge! (Alex.). O pașă, cât de darnic ești! (Coșb.). Vai de lume-amar de ea! (Alex.).

După propos. exclamative se pune semnul exclamării.

6. Dubitative: Domnul Petrescu va fi dormind acum. Fratele tău pôte nici nu scie nimic despre sosirea ta.

Afară de aceea fie-care proposiție pôte fi afirmativă sau negativă.

Afirmative: Am rămas sărac (Alex.). Veniți. Strugurii se coc tómnă. Eū încă aș merge.

Negative: Să nu fură. Nime nu se nasce învătăat. Nu poți sluji la doi domni. Nu m'aș duce bucuros.

Deprinderea XIV. Cetiți bucata x și alegeți dintr'însa: 6 propos. expositive, 4 interogative, 4 optative, 4 imperative, 2 exclamative, 2 dubitative, 6 afirmative și 4 negative.

Recapitulațiune.

(§. 9.)

Cum se impart proposițiunile după înțeles? Exemple. După cari propos. se aplică semnul întrebării și după cari semnul exclamării?

Cap VI.

Atributul.

§. 10. Atributul este partea secundară a proposițiunii, care determină mai de aproape un substantiv (sau un nume substantival) și răspunde la întrebările: ce fel de ...? care ...? Exemple: Ziua bună se cunósce de dimiñeța. Strugurii copti sînt dulci.

Atributul exprimă calitatea sau cantitatea o-

biectului determinat, orî arată, a cui proprietate este acel obiect. Atributul, ce arată calitatea orî cantitatea, cu un termin general se numesce **atribut adiectival**, iar cel-ce arată proprietatea, **atribut posesiv**.

Atributul se pôte exprima:

1. Printr'un adiectiv sau participiū: În câmpie se vîd arcuri *sdrobite* (Bălc.). Pădurea *întregă* arde cu *negrele-i* păcate (Alex.). Iată vine la împăratul un *Țigan buzat* (Isp.). Am cântat în tinerețe *strămoșasca* vitejie (Alex.).

2. Printr'un pronume: Numele *acesta* îi aduse aminte de *tóte* cele întîmplate (C. Negr.). Tîrziū de tot s'a descoperit *acea* bogăție ascunsă (Vlah.). *Fie-care* cetățean este dator a-și apêra patria. Copiū *miei* nu s'or juca mai mult cu frunze'n cóma ta (Coșb.).

3. Printr'un numeral: *Multe* zile aū trecut de-atunci. *Întâiul* împărat al Romanilor a fost Octavian August. *Cinci* ómeni se înceară.

4. Printr'un subst. în cazul substantivului determinat: Muntele *Ural* este fôrte înalt. Împăratul *Napoleon I* a fost mare eroū. Banul *Barbu* n'a mai venit la curte (Od.).

5. Printr'un subst. în genetiv: Fiul *împăratului* o cam băgase pe mănecă de frică (Isp.). Tustreī feciorii *babei* umblău în cărăușie (Cr.). Trecuse miezul *noptii* (Ganea). S'aū dus noptile *vegherii* (Alex.).

6. Printr'un subst. sau alt nume în cas cu prepos.: Un glas *de buciūm* se aūdi de-odată (Od.). Dă, Dómnă, în lume-o plóe *cu spume* (Alex.). *Lauda de sine* pute. Dar cel sergent *făr' de musteți* răcnea (Alex.).

7. Printr'un verb în infin. cu prepos. de: A dóua zi *Mărinda* se trezi cu pofta *de a culege* flori (Alex.). Dorul *de a te vede* mă arde cumplit. Herder avu frumósă idee *de a publica* o culegere de cîntece poporane ale deosebitelor națiunii (Od.).

8. Printr'un adverb cu prepos. de, sau fără prepos.: Grădina cea *de-acolo* este a unchiului meu. Plóia *de eri* a fost fôrte priincióasă. Ziua *de mâne* o voiū petrece la țară.

9. Printr'un articol: *Iarba* cresce. *Țăranul* ară. A fost odată *un* împărat. *Boii* mugesc.

A. Atributul adiectival.

§. 11. Atributul exprimat prin adiectiv, participiū, pronume sau numeral se concórdă cu substantivul în gen, număr și cas. Exemple: O femeie *trupeșă* strigă cu glasul *năbușit* de lacrimi (Od.). Fătul *mieu*, fă inimă *viteză!* (id.). A *mea* rugă-i ascuitată, durerea *mea-i* cređută (Vlah.). *Doi* ómeni veniră la împăratul. *Cele două* nurori îi zie celei mai tinere (Cr.).

Asemenea se întîmplă concordarea și atunci, când urméză după olaltă 2 sau mai multe attribute relative la același nume: Copaciū *întind brațe lungi*, *amenințătore* (Alex.). Și stâncile, *fantasme pleșuve*, *mute*, *órbe* deschid *largi*, *negre* peșteri (Alex.). (Veđi § 28).

Nota 1. Participiul perfect al unor verbe și-a pierdut înțelesul original, arătând azi o lucrare presentă.

De ex. : Azi este timp plăcut. (= care ne place). Omul priceput (= care se pricepe) lucrează bine. Atari mai sînt : avut, tăcut, urît ș. a.

Partic. perf. al multor verbe reflexive și intrasitive nu pôte avé funcție de atribut. Astfel nu putem zice : Un om mers, dormit, dus (dela . a să duce), veselit (dela : a să veseli) adus aminte (dela : a-și aduce aminte) ș. a.

N o t a 2. Pron posesiv adese-ori se înlocuiesc prin dat. pron. pers. neîntonat : Ia-ți bani (Coșb.) = ia banii tăi. Arabii toți rêsar din corturi, să-mi vadă șoimul (ac.) = să vadă șoimul mieu. Fratele mieu și-a vîndut casa = fratele mieu a vîndut casa sa.

Acésta este o particularitate a limbii nôtre ; ea contribuie la frumseța stilului.

Este însă pleonasm a zice : Ia-ți banii tăi. Fratele mieu și-a vîndut casa sa. etc.

Une-ori pron. posesiv se lasă neexprimat : Mă dor picioréle (= picioréle mele). Cine nu învață la tinerețe (= tinerețele sale, se căesce la bătrînețe.

(Va urma.)

Ioan Petranu.

D I V E R S E.

* *Viata lui Isus în imagini.* Talentatul pictor I. Tissot, s'a hotărît să „serie“ viața lui Isus în imagini. Spre acest sco . a plecat în țera sfântă și fie-care capitol mai însemnat din Evanghelie, ori episod din viața Mântuitorului, l'a ilustrat printr'un desemn (aquarelă) luat la fața locului. — Pictorul Tissot a espus originalele la „Galeria Petit“ din Paris, unde o lume întrégă se îmbuldesce, ca să le vadă.

* *O suvenir rusescă monarchului nostru.* O deputațiune a coloniei austro-ungare din Nowgorod (Rusia) sosi țilele acestea, după cum scrie fôia rusescă „Narod,“ în Viena, să dea monarchului ca suvenir un orologiu original și prețios pentru visita sa făcută în Rusia. Orogliul are un turn înalt de 1 m. stil gotic și arată ôrele, țilele și fazele lunii. La 12 ôre din țil și sêra la 9 ôre se deschide pórta turnului, Țarul Nicolae II. și monarchul nostru Francisc Iosif I, apar înaintea porții urmați de o suită splendidă, în sunetul imnului rusesc și austriac. Figurile domnitorilor după unele mișcari în sus și în jos, se reîntorc înapoi în turn. Orogliul este opera unui orologieriu din Nowgorod, de origine din Austria.

* *Marce postale noue.* Cu începere dela anul nou, marcele postale de scrisori se schimbă. Mărimea lor va fi aceeași, dar altfel desemnate și colorate, și prețul lor socotit în corône și bani.

* *Cămile în loc de boi.* Un mare proprietar de pământ din Pozen, în Galiția, și-a adus din Africa, ca de probă, două cămile, cu care se-și are pământul. Incercarea i-a eșit forte bine. Se țice, că se plătește mai bine a se folosi la arat cămile decât boi, pentru-că cămilele au o putere cu mult mai mare, ér ce privește hrana lor, se îndestulese cu mai puțin.

* *Marea mórta, Sodoma și Gomora.* Apa mării mórte, e de 6 ori mai sêrată ca a Océanelor, are un gust forte amar și greutate specifică așa de mare, încât bărcile cari plutesc pe ea se restórnă ușor. Împrejurarea acésta, vânturile puternice, ce se deslântuiesc pe neașteptate, temperatura înaltă și presiunea atmosferică grea, nesiguranța țermurilor, în sfêșit exalațiunile de puciosă prin numărósele isvóre de pe țermurii rêsăriteau și apusean și chiar din mijlocul mării — tóte aceste sunt cauzele, pentru cari nu se fac navigațiuni pe acea mare precum și pricina pustietății împrejurimilor.

Plecând din Ierusalim prin Ierichon și trecend șesul pusti al Iordanului ajungi în partea nordică a mării.

Din punctul acesta, marea mórta se întinde liniștită și maiestósă cât cuprinđi cu ochii, iar țermurul ei se înalță superb și drept ca păretele.

În partea sudică a mării ajungi după o călătorie obositóre de două țile plecând din Hebron.

În acésta parte se înalță frumosul deal al Sodomei înalt de 180 metri. Partea de jos a dealului e formată de blocuri de sare. În decursul vremurilor, multe din blocurile acestea au fost męcate de ploii, unele au acum forma de colóne și privity din depártare, parcă sunt figuri de ómeni, mai cu sémă de femei.

În partea sudică marea n'are decât o adâncime de 1—6 metri. Aci se scurge lacul Sebeha și de aci valurile când sunt bătute de vânturi mari, aruncă bucăți de puciosă și de astfalt curat.

Cufundarea Sodomei și Gomorei o constată și sânta Scriptură.

În partea de sus a peninsulei Lisan, unde se află acum un golf al Mării, trebuie să fi fost un șes forte roditor, cu orașele Sodoma, Gomora și altele. Acestea susține geologia modernă — s'au cufundat, în timpul unui cutremur violent, care a rupt scórța pământului pe o întindere mare.

În timpul cufundării s'au aprins, din cauza frecării sau a trăsnetului, materiile arzétóre din diferite locuri mai cu sémă massele de asfalt și de oleiu, astfel că o mare imensă de flacăria învălit tot ținutul.

C o n c u r s e.

Pentru deplinirea parochiei vacante de clasa a III-a din Tergoviste, prin acésta se escrie concurs cu termin de alegere de 30 de țile dela prima publicare.

Beneficiul : una sesiune de pământ și un jugher de grădină ; birul și stola usuată, cari tóte dau un venit minimal de 400 florini.

Recurenții vor avea să se presente în biserică, spre a-și arêta desteritatea omiletică și rituală și se-și susternă până la terminul indicat documentele recerute conform Reg. pentru parochii P. On. oficiu protopresbiteral în Belinț. (Belincez.)

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine : IOSIF GRĂDINARIU, m. p. protopresbiter.

—□—

Pentru ocuparea postului învățătoresc la șcôla conf. gr. or. micstă cl. I. și II. din B.-Comloș cu termin de recurgere și alegere de 30 de țile dela prima publicare.

Emolumintele : 300 fl. v. a. 3 orgini de paie, cuartir liber cu 2 țchilii, tindă, cameră și 1/2 grădină intravilană.

Dela recurenți se pretinde : a produce documente despre cualificațiune conform preseriselor Regulamentului și că stiu conduce cor vocal, cari adresate comitetului parochial se le substernă Prea On. Domn Paul Miulescu, inspector școlar în B.-Comloș.

Alegendul învățător și-va putea ocupa postul abia la 1 Septemvre a. c.

B.-Comloș, din ședința comitetului parochial gr. or. ținută la 15 Martiu 1897.

Ioan Ciordian, m. p.
preside.

Iuliu Vuia, m. p.
notariu.

În conțelegere cu mine : PAUL MIULESCU, m. p. protopresb. inspector școlar.

—□—

Pentru deplinirea parochiei din Cerneteaz (protopresbiteratul Timișorii), devenită vacantă prin rëposarea parochului Ioan Lucuța, se escrie concurs, cu termin de 30 de țile dela prima publicare în fôia diecesană „Biserica și Șcôla.“

Beneficiul: una sesiune parochială, stola și bir^usuat, precum și folosirea cășii parochiale și a estravilanului aparținător la acesta — dau un venit anual de cel puțin 800 fl. v. a. Văduva are drept la jumătatea venitului, asigurat prin §. 8 al Regulamentului pentru parochii.

Dela recurenți se cere cvalificațiunea prescrisă prin § 15 din Regulamentul pentru parochii, lit. a), și neăt nu s'ar presenta în număr de ajuns atari recurenți, se vor admite la candidare și recurenți cu cvalificațiunea normată sub lit. b) din același §.

Recurenții vor avé să se presente cu observarea §-lui 18, din desnumitul Regulament, în s. biserică, spre a-și arăta desteritatea omiletică și rituală înaintea a-legătorilor.

Dat, din ședința comitetului parochial, ținută în Cerneteaz, la 15/27 Ianuarie 1897.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb. tractual: Dr. TR. PUTICI, m. p.

—□—

Incuviințând Veneratul Consistoriu diecesan îmbinarea postului preotesc cu cel învățătoresc în parochia **Lăpușnic**, prin acesta se escrie concurs cu termin de **30 de zile** dela prima publicare.

Venitele preotesci: Sesiunea parochială din 32 de jughere, bir câte o spene de cucuruz în bômbe dela fiecare numer de casă, stola usuată și o grădină intravilană de 1200⁰. Salariu învățătoresc: în bani gata 120 fl.; dela fiecare numer de casă câte o spene de cucuruz în bômbe, 4 jughere pământ, 24 metrii de lemne din cari se va încălzi și școala, paușal pentru conferințe 5 fl.; pentru scripturistică 5 fl. și quartir liber cu grădină.

Recurenții petițiunile lor ajustate cu documintele despre cvalifițiunea preotescă și învățătorescă au se le substernă până la terminul susindicat, oficiului protopresbiteral gr. orient. român în Belincez.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu mine: IOSIF GRADINARIU, m. p. protopresbiter.

—□—

Să escrie concurs pentru deplinirea definitivă a postului învățătoresc din **Cladova**, inspectoratul Radnei (comitatul Aradului) cu termin de alegere pe ziua de **8/20 Iunie 1891** adecă pe Dumineca Mare.

Emolumintele impreunate cu acest post sunt: a) In bani gata din speșele cultului — 253 fl. v. a. b) Din rebonificarea pășunii de izlaz — 12 fl. v. a. dacă n'are vite; c) Din competița de lemne din pădurea com. 12 fl. v. a. séu lemnele; d) Din arênda pământului învățătoresc dela com. 8 fl. 30 cr.; e) Pentru 2 stângeni de lemne pentru învățător — 14 fl. v. a. bani gata. Êră pentru sala de învățământ 4 stângeni aduse în ocolul școlii de comună din speșele cultului; f) Una grădină de deal. — Venitul ei în preț de 5 fl. v. a.; g) Quartir în edificiul școlii. 1 chilie, culină, grajd, și grădică de legumi; h) Dela înmormântări mari unde va fi poftit 50 cr. Care venite la olaltă computate dau un venit anual în suma de 304 fl. 10 cr. v. a. — Contribuția după pământurile învățatoresci o va suporta învățătorul.

Pentru această plăță alesul învățătoriu va fi îndatorat a conduce strana fără altă remunerațiune, și a-se îngriji de curățirea și curatorul școlii

Dela recurenții se recere să fie preparanți absoluți provăduți cu testimonie de cvalificațiune și din limba maghiară, se producă atestat despre purtarea morală, decă a servit unde-va ca învățătoriu. — Și nainte de alegere se-se prezenteze în vre-o Dumieucă séu sərbătore la s.

Biserică din loc pentru a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Dat în Cladova la 23 April st. vech. 1897.

Mihail Jurca, m. p.
presidele comitetului paroch.

Iefta Dascal, m. p.
notariul comit. paroch

In conțelegere cu: VASILE BELEȘ, m. p. protopop.

LICITAȚIUNE MINUENDĂ.

Din partea comitetului parochial gr. or. din comuna **Șiria-Világos** — se aduce la cunosaița publică, că pentru efectuarea lucrărilor de renovarea edificiului bisericei gă. or din Șiria, — pre basa ordinațiunei aprobătore a consistoriului diecesan, și proiectele speșelor renovarei proiectate cu 3664 fl. 42 cr. se va ține licitațiune publică minuendă în **11/23 Mai 1897**. după amedădi la două ore, în școala centrală gr. or. din Șiria-Világos.

Planurile, proiectele speșelor renovarei, și condițiunile de licitațiune, se pot vedé în tôte zilele dela 8—12 ore antemeridiane, și dela 2—5 ore postmeridiane, la oficiul parochial gr. or. în Șiria-Világos.

Dat în Șiria-Világos, în 14/26 Aprilie 1897.

Stefan Antonescu, m. p.
președinte comit. par.

—□—

Comitetul parochial gr. or. rom. din **Berechiu**, ettul Arad protopopiatul Boroșineu, conform planului și preliminarului de speșe aprobat de Ven. Consistoriu din Arad. Nr. 2017 și 2162 din 1897; escrie concurs de licitațiune minuendă publică, pentru edificarea de nou a **St. Biserici**. — Prețul de esclamaré e 9350 fl. v. a., care licitațiune se va ține în biserică din comuna subsemnată, în **11/23 Mai a. c.**

Să aviséză deci întreprinzetorii, cari doresc, edificarea sus espusă a se presenta la licitare pe terminul hotărrit, provăduți cu vadiul de 10% dela prețul esclamării.

Planul, specificarea speșelor și celela te condițiuni se pot vedé, ori când la oficiul parochial.

Comitetul parochial, își rezervă dreptul a se pronunța asupra ofertelor după licitațiune.

Berechiu, la 24 Aprilie (6 Mai) 1897.

Ioan Popoviciu, m. p.
preș. com. parochial.

—□—

Pentru edificarea noiei biserici gr. or. rom. din **Mély-nádas**, se escrie licitațiune minuendă pe ziua de **2/14 Iunie a. c. la 10 ore dimineța** ținendă în sala școléi locale.

Licitanții au se depună vadiul de 10% din prețul esclamării de 4000 fl. v. a. nainte de licitațiune.

Pentru prețul aci stipulat întreprinzetoriul are se predeie comunei bisericești întregul nou edificiu de biserică, cu pictura templei și mobilierul întern colorat gata comunei bisericești; numai cărămida, nășipul și trăsurile recerute la aducerea materialului de lipsă le ofere Comuna bisericească.

Planul și celelalte condițiuni sunt vizibile în cancelaria oficiului parochial local ori când înainte de licitațiune.

Din ședința comitetului parochial din Mély-nádas, dela 27 Aprilie 1897.

Aureliu Gruescu, m. p.
preș. com. par.

Georgiu Popoviciu, m. p.
notariu.